

službi se morajo zasedati z nemškimi uradniki, naseljevati se Nemci. 4. Tudi pri uradništvu mora dobiti vodilna vloga nemškega naroda primeren izraz, in se morajo prevladajoči drugonarodni uradniki odpraviti. 5. Vojaška, politična in gospodarska združitev z Nemčijo.

Nam Slovencem in Hrvatom je po teh izvajanjih pač jasno, kaj morajo naši ljudski zastopniki zahtevati, predno se da Galiciji zakonitim potom samouprava: 1. Vsi narodi v Avstriji so enakopravni; 2. Član XIX. osnovnih zakonov o jezikovni ravnopravnosti v uradu in šoli mora ostati nedotakljiv; 3. vsakemu narodu se mora zagotoviti v okviru monarhije narodni in gospodarski razvoj; 4. Avstrija mora ostati vojaško in politično popolnoma samostojna, pravice vladarske hiše Habsburžanov nedotaknjene; 5. katoliška vera je vera avstrijske države in so ji vsled tega dovoljene posebne predprave.

Tretjina od 516 poslaniških mest je 172. Nemških poslancev brez Nemcev in Poljakov je 199, za to je dvetretjinska večina nemogoča, dokler niso skupne zahteve nemških narodov v Avstriji izpolnjene.

Za to gledamo z zaupanjem tudi v bodočnost. Glavo po konci, veselja do življenja ne smemo izgubiti!

Ne prodajajte slovenske zemlje.

(Piše kmet iz ljutomerskega okraja.)

V št. 43 z dne 26. oktobra t. l. je „Slovenski Gospodar“ prinesel med „Tedenskimi novicami“ opomin, naj ne prodajamo slovenske zemlje. Prav si imeli, da ste naše ljudstvo na to opozorili.

Da moramo našo last, naša posestva, držati in ne prodajati, zato govori več razlogov: 1. Posestva bodo po vojski imela še večjo vrednost kot sedaj; 2. vrednost posestev raste dan za dnevom; 3. pridelki s posestev bodo imeli v bodoče vedno lepo ceno; 4. cena živini ne bo hitro padla, ampak bo gotovo tudi še nadalje vsaj približno na tej višini kot sedaj; 5. denar nese danes izredno nizke obresti; 6. na posestvih se še kljub vsem nevarnostim vendar kolikortoliko svobodneje in prosteje živi, kakor v mestu, kjer je vsak navezan samo na to, kar se kupi v štacuni za drag denar; 7. proti prodaji kmetijskih posestev pa govori tudi dejstvo, da mora vsak, kdor ima le kolikortoliko spoštovanja do braniteljev naše domovine, skrbeti, da se vsem, ki se bodo po končani vojski vrnili domov, preskrbi dom za odpočitek; za to pa 8. govori nazadnje tudi naša narodna zahteva, da si moramo našo narodno posest ohraniti in ne krčiti.

Lepa, rodovitna in ljubka je naša slovenska zemlja. Slovenski pesniki so jo že v starih časih opievali radi njene izredne krasote, rodovitnosti, zdrave lege in raznolikosti. Posebno naša slovensko-stajerska in slovenskokoroška zemlja je vredna, da jo čuvamo.

Marsikatera vdova, ki ji je padel mož na krvavi bojišču, je radi pomanjkanja delavskih moči, radi raznih neprilic, ki dandanes tako pogosto zadenejo in tarejo naše kmetско ljudstvo, postaja nevoljna in pravi: „E, vse bom prodala!“ In mnogi starši, ki so upali in želeli, da bi jih njih edini sin

gove pesmi, s kojimi je slavil svoj dom, s kakim veseljem si pripravljaj njegovo stoletno slavlje, kako so Ti žarele oči, kadar si zrl njegov kip v sobi l. nadstropja ali njegove spominske plošče na pročelju hiše.

In Tebe, moj Vraz, ni več med nami, oko se nam rosi za Teboj, toda počivaj v miru, saj si zaslužil počitka, ker življenje ni bilo Ti praznik, bil Ti je delavni dan!

Gornjegrajski potres.

(Poročilo iz Gornjegrađa.)

Ni ga prirodnega pojava, ki bi bil tako neprijeten in nedobrodošel, kakor je potres. Nič ne pozna obzirov do človeka. Tudi potres z dne 28. okt. t. l. je neprijetno presenetil prebivalce trga Gorj Grad in najbližnje okolice. Ljudje so v prvem hipu zdaj v vojnem času mislili, da je na Menini razpočila sovražna granata in povzročila tresenje zemeljske površine. To domnevanje je bilo zlasti onim, ki so čutili potres na prostem, tem bolj prepričevalno, ker je bil sunek navpičen, pozneje sledeče tresenje pa niso več toliko čutili. Valovanje potresa čutilo mnogo bolj ljudje, ki stanujejo v višjih legah večnadstropnih hiš. Nekaj pa je ljudi za poznejše sunke tudi lahko motilo dejstvo, da so včasih dobro slišali poka naših topov z laške fronte, posebno v noči od 28. na 29. oktobra.

S prvim potresom dne 28. oktobra se še notranjščina zemlje nikakor ni pomirila. Več ali manj

kot gospodar nadomeščal pri vodstvu težavnega gospodarstva, a je padel kot žrtev domovine, pravijo: „Zakaj bi se trpinčila in mučila? Kmetijo bova prodala in šla nekam na stanovanje, kjer bova v miru živela.“ In že prihajajo različni mešetarji, ki iščejo posebno v vinorodnih krajih posestva kakoršnekoli velikosti.

Prav resno svarim in prosim naše ljudi, naj ne prodajajo svojih domačij. Po dežju težav bo prisijalo zopet prijetno solnce sreče. Rane, ki jih je vsekala vojska, se bodo tekom časa zacelile in naš slovenski kmetijski narod bo srečen in vesel živel na naši slovenski zemlji. Vstrajajmo, bodimo trdni in čuvajmo posest naših pradedov.

Ob tej priliki pa se obračam tudi do vojakov, ki imajo namen, po končani vojski zapustiti kmetijski stan in si poiskati službe v kakšnem uradu, tovarni ali kje drugod. Opustite to misel! Vrnite se na rodne domove ne samo kmetijski sinovi, ampak tudi sinovi viničarjev, najemnikov in drugih kmetijskih delavcev. Na kmetih bo vedno dovolj prostora, dovolj kruha in dovolj dela za poštene delavce. Na kmetih pa bo tudi v bodoče več zadovoljnosti, več kruha in več zdravja, kot v zaduhlih mestih, tovarnah ali rudokopih.

V mirnem času in sedaj.

Času primerno razmišljanje; napisal Anton Kosi.

Ce bi nam bil kdo pred kakimi tremi leti prerokoval, da bo v kratkem izbruhnila svetovna vojska, bi mu menda to nekateri verjeli, a če bi nam ta človek dalje zatrjeval, da se bodo ljudem za časa te velike vojske predpisovalo, koliko smejo na dan piti, če bi prerokoval, da bomo dobivali kruh, moko, sladkor, kavo in druga živila le s posebnimi izkaznicami, če bi prerokoval sedanjo veliko draginjo ter trdil, da bodo veljala krava od 1000 K naprej — tedaj bi takemu človeku bržkone vsi zabrusili v obraz besedo — bedak ali norec.

Navedenih reči sicer ni nihče v polnem obsegu prerokoval, a vendar je svetovna vojna povzročila preobrat, o katerem se prej nikomur niti sanjalo ni. Ako razmišljamo nekoliko o sedanjih razmerah, ter jih primerjamo s prejšnjimi iz dobe, ko še ni bil ves svet v ognju, tedaj pridemo nehoti do sledečih zaključkov:

V mirnem času se je za kmeta le malokdo brigal, a sedaj so oči vseh obrnjene na oni stan, ki vse preredi, karkoli živi.

V mirnem času je silila gospoda na deželo le zbok čistega, zdravega zraka, a sedaj tudi radi ljubega kruhka (t. j. zaradi živeža).

Prej so nosili mestni ljudje v svojih nahrbtnikih živila na deželo, a sedaj prihajajo s praznimi malhami med kmete in nosijo napolnjene zopet nazaj v mesto.

V mirnem času so sedeli mestni ljudje pri finem pecivu, pri prihkkih rogljičkih in rahlih žemljah, ki jim niso bile nikoli dovolj bele, a sedaj so zadovoljni tudi s kmetiskim črnjakom.

Pred vojsko so vabili trgovci odjemnike na vse pretege v svoje prodajalnice, a sedaj jim je ljubše, ako jim nikdo ne pride blizu. (Primanjkuje jim blaga!)

močni sunki so se dnevnoma ponavljali. Do zdaj sem čutil ali od drugih zvedel sledeče sunke: 28. oktobra ob 9.25 popoldne* 12–15 sekund, 29. oktobra ob 1.36 zjutraj* 3–4 sek., ob 1.41 zjutraj 1 sek., ob 5.37 zjutraj 1 sek., ob 11.45 po noči 1 sek., 30. oktobra ob 1.17 zjutraj* 2 sek., ob 3.30 zjutraj 1 sek., ob 5.50 zjutraj 1 sek., ob 4.45 popoldne 1 sek., 1. nov. ob 12.18 zjutraj 1 sek., ob 4.32 zjutraj 1 sek., ob 8.30 popoldne 1 sek., ob 3.13 popoldne 2 sek., 3. nov. ob 3.30 popoldne 1 sek., 4. nov. ob 12.20 zjutraj 1 sek., ob 11.30 po noči 1 sek., 5. nov. ob 3.50 zjutraj 1 s., 9. nov. ob 1.20 zjutraj 10–12 sekund. Z* zaznamovani so bili najbolj močni in so določeni po brzotvornuri, drugi le približno. Potresi trajajo po 1 sekundo, so bili sunki, ki so trajali k večjemu 2 sekundi. — Smer potresov je bila od jugovzhoda proti severovzhodu, kar se je natanko določilo pri vseh opazovalcih. Po prvem sunku se je pri nekaterih potresih čutilo valovanje in tresenje, a ne pri vseh.

Prva dva označena potresa sta napravila precej škode. Porušilo se je več dimnikov ali pa je premaknilo. Hiše so dobile razpoke počez v zidovju, zlasti pa ob skladih, kjer se dotikajo stropa, a tudi ti zadnji so razpokani. Odpadla je omej, ponekod tako debeli kosi, ki bi po noči lahko ranili speče ljudi. V nekaterih hišah so raz sten padle podobe in ogledala, ki so se razbila. V neki hiši se je prevrgla nastavna omarica ter se je zdrobila porcelanasta in steklena posoda v vrednosti nad 50 K. Od streh je odletela opeka, pri Zagradišniku se je podrl v novem svinjaku zidan obok.

Najbolj je potres poškodoval hiše v spodnjem trgu, na Produ, na Kropi in Križu. Tu je bilo sre-

V mirnem času so trgovci agente ven metali, a sedaj jih sprejemajo z odprtimi rokami.

Prej je bil trgovec ves srečen, ako je nakupil kdo mnogo blaga, a sedaj se hučuje, ako kdo mnogo zahteva.

V mirnem času se je odjemnik po trgovinah za blago glihal, a sedaj je zadovoljen, če le kaj dobi; denar je postranska stvar.

Prej gospodinji ni bila nobena moka dovolj fina, ker se ni dala „vleči“, a sedaj se da tudi kornazna moka za pogačo vdlati.

Prej smo vprašali vedno, „kakšna“ je moka, a sedaj vprašamo „kje“ je moka?

Prej pogosto cela družina z gospodarjem in delavci vred na polju ni toliko opravila, kakor sedaj delavna žena in pridni otroci.

V mirnem času se je marsikatera žena hudovala nad pijanim možem, zdaj se pa tuintam dogaja, da celo sama popiva po krčmah ter se valja pijana po jarkih. (To velja zlasti za one, ki zaradi dobrih podpor potratno živijo!)

Prej so tudi nedorasli mlekozobi pušili tobak, a sedaj ga primanjkuje celo odraslim tobakarjem.

Prej je bil marsikomu en cerkveni post v tednu preveč, a sedaj mora za dobro vzeti še po vrhu par državnih postov,

Naše žrtve za domovino.

Dne 11. oktobra sta žrtvovala svoje mlado življenje za domovino: Josip Tovornik, posestnik na Dvoru pri Planini, po domače Stamec, star 36 let, zapustivši vdovo in tri nedoletne otroke, in Alojz Rauter, 20letni sin občesposlovanega planinskega cerkvenega ključarja Franca Rauter. Bil je vrl mladenič, veselje občanov, ponos staršev; prvi ministrant pri prvem župniku na Planini. Obema obiteljema iskreno sožalje!

Zalostno in pretresljivo poročilo nam je poslal vojni kurat dr. g. Alojz Rezman, da je padel pri M. Rastu Martin Slana, doma od S. v. Tomaža pri Ormožu. Poročal nam je tudi njegov prijatelj, da je Martinu kos sovražne granate predrl glavo in da je bil obenem tudi z zemljo zasut. Ker ni bilo več rešitve za njegovo mlado življenje, se je po kratkih vzdihih preselil iz te solzne doline. V 20. letu svoje cvetoče mladosti je storil junaško smrt za domovino. Po njem močno žalujejo njegovi starši, sestra in brat, kateri se nahaja na istem bojišču. Sploh vsi, kateri so ga poznali, ga obžalujejo. Eden brat pa je že 19 mesecev med pogrešanimi in ni mogoče poizvedeti za njegovo usodo.

K večnemu počitku je legel priklen mladenič J. Friš iz Zerkovca pri Mariboru. Služil je pri c. kr. strelcih. Hrabro se je bojeval. Eno vročo željo je nosil v svojem srcu: Videti še enkrat svoje ljubljene starše in štiri sestre. A Bogu je dopadel drugače. Na polju časti je dne 14. majnika izdihnil svojo junaško dušo. Naj najde v tuji zemlji sladki mir, ki ga mu svet dati ni mogel! Dobre domače pa naj tolaži, da se je njihov Janez preselil kot junak za blagor domovine v boljšo večnost po plačilo za svojo žrtev.

dišče potresa. V gornjem trgu so se opazile le razpoke v stenah in stropih.

Potres, samo prvi, se je čutil še v Novi Štiti, Bočni, Smartnem, Mozirju, na Rečici, v Ksaveriju, na Ljubnem in v Lučah, a le malo in ni napravil nikjer nobene škode. Na Kranjskem, kolikor je znano, niso čutili potresa. S tem imamo torej okoliš potresa določen. Ker so ga čutili najbolj v Gornjem Gradu in najbližnji okolici, ga lahko imenujemo — „Gornjegrajski potres.“

Prvi sunek je bil navpičen, za kar je več dokazov. S pročelja stolnice je padel na južni strani kamenit kip, predstavljajoč plamen, iz višočine okoli 40 m; težak je bil okoli 30 kg. Osebam, ki so čutila potres na planem, se je zdelo, kakor bi jih kdo udaril v podplate.

Potres je vplival tudi na zemljo. Voda v trškem vodovodu (iz Menine) in v Kropi, ki izvira iz Menine tako močno, da kar kmalu žene mlin in žaga, se je skalila v teku ¼ ure. Kropa je imela vodo eno uro kalno, vodovod pa dalj časa. Tudi grič Gradišče je bil dobro pretresen. Vsi vodovodi v Čepelah, ki dobivajo vodo iz Gradišča, so se ukalili. V južnem strmem pobočju Gradišča je potres skalovje tako močno zrahljal, da so se odtrgavale velike skale in orikotarale celo v blizu mimo speljano okrajno cesto.

Po sodbi izvrstnega zemljeslovca in poročevalca potresov g. prof. Ferdinanda Seidl, sedaj v Novem mestu bivajočega, je bil ta potres tektonski. — Kdor se za to zanima, naj čita znamenito Seidlovo knjigo „Kamniške ali Savinjske Alpe“ in sicer oligocenski oddelek terciarne tvorbe str. 154–155.

Fr. Koebek.